

Lichtenstein Izsák:

Kérelem a zsidó olvasókhhoz

A dokumentum lelőhelye: Sárospataki Református Kollégium Könyvtára - Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei Nagykönyvtára
Példányazonosító a. 9119, Raktári jelzet a. 9119.

a. 9119.

KÉRELEM

A

□ ZSIDÓ □

OLVASÓKHOZ

□ INTÉZI □

LICHTENSTEIN J.

□ RABBI □

Kiadja a

Londoni Vallásos Iratokat Terjesztő
Társulat. (Religious Tract Society)
Budapest, V., Alkotmány-uticza 15.

Zsidó olvasók részére a következő iratok

ajánlhatók:

Három beszélgetés a Városligetben	16 oldal, 4 fillér
Zsidó vagyok-e én?	20 „ 5 „
Zsidó kérdés	24 „ 4 „
Megáldva a börtönben	16 „ 4 „
Thirza, egy zsidóleány története	40 „ 10 „

Kaphatók:

A Londoni Vallásos Iratok Terjesztő Társulatnál
Budapest, V., Alkotmány-utca 15.

A. 3719/1953.

MÁRKUS SAMU KÖNYVTÁROSA BUDAPEST

Mindenekelőtt kérem az olvasót, hogy e füzetet gondosan végig átolvasni sziveskedjék és csak azután, félretéve minden előítéletet, mellőzve önzők és ámitók kiallozásait, állapítsa meg őszintén, vajjon ennek tartalma józan, okos-e, és hogy azon sziklaalapra épült-e, melyen Mózes állt, midőn Isten dicsősége elvonult mellette?

Régen elmúlt már az idő, amidőn egyik-másik olyan ujságíró, ki csak hiúságának áldozott és botrányokat hajhászott, dirigálta az emberek gondolkodását; amidőn a laikus, a be nem avatott, a tapasztalatlan, csak másnak — éppen kedvenc újságának — szemén keresztül és fülén át nézte és hallgatta a világ dolgait; mások által könnyedén pórázon vezetette magát és bizonyos gondolkodási tunyaság folytan szolgáltag áment mondott mindenre, amit egyesek beadtak neki. Manapság már felülkerekedett a józan belátás. Az emberi elme elég érett arra, hogy ha egy ideig félre is ismerte, végre mégis méltányolni tudja az abszolút, az örök igazságot. Szeretünk hivatkozni egészséges gondolkodásunkra, józan ítélőképességünkre.

Nos, jól van! Fogjunk kezét, értjük meg egy-

mást testvéri szeretettel, tekintsünk el minden egyébtől és vizsgáljuk meg úgy a józan ész górcsővel, mint vallásos érzésünk lelkesedésével, hogy amit most a következőkben írök, vajjon méltó-e a megszívlelésre, megfelele-e az idők jeleinek, táplálja-e Izrael epecező reménységét és összhangban van-e azzal, ami zsidó érzelműnkben és elveinkben hamisítatlan valóság. A zsoldáros költővel száll fel fohászom: »Távoztasd el tőlem a hamis utat és kegyeskedj nekem törvényeddel. A hit utját választottam magamnak, a te törvényid forognak előttem. A te bizonyosságidhoz ragaszkodom. Óh Úram, ne hagyd megsegényülnöm! A te parancsolataid után járok, ez megvigasztalja szívemet!«

* * *

Az igaz, hogy messzire behatoltam a szentek szentjébe. Bátran — elleneim szerint vakmerően — áthaladtam a Rubicont. Járatlan utra léptem, melyet eddig a zsidó, különösen a rabbi, úgy került, mint a pestist. Leborultam Krisztus előtt, mint a világ Megváltója, Idvezítője, főképen mint a mi Idvezítőnk és a zsidók régóta hön epedett Messiása előtt. Merész cselekedet, de mozgalmas, forrongó korunk tényleg rendkívüli eszközöket erős eszméket, mélyreható reformokat igényel. Új emberekre van szükség, kik határozott célra törnek. Új utakra, melyeken az egész emberiség, de minden egyes nép is boldogulását találhatja.

És Izrael?

Az egész földön szétszórt, az önmagávat tehetetlen Izrael! A széttöredezett, elaprozott Izrael népe, mely úgy elvárta megújhdását és feltámasztását a szövetség angyalától. Amint a próféta írja:

הנני שלח מלאכי ופנהדרך לפני ופתאם יבוא אל היכלו הארון אשר אתם מבקשים ומלך הכרית אשר אתם הפנים.

»Ime, én elküldöm az én utat én előtem; nem-angyalomat, aki elkészíti az utat az Ur, akit ti kerestek, a szövetségnek angyala, akit kívántok; ime eljő, azt mondja a Seregeknek Ura!« (Mal. III. 1.)

Nyiltan és becsületesen bevallom, sok gondolkodás, kutatás és küzdelem után az lett sziklaszilárd, rendithetetlen meggyőződése, hogy eme prófétai jövendölés egyedül Krisztusra vonatkozik és ennek megjelenése által teljesülést nyert. Sőt mint hivatalában megőszült rabbi, mint törvényeihez hű öreg zsidó ember bizonyosságot teszek róla: Jézus az Izrael ígért Messiása, Krisztus a מלך הכרית, a szövetség angyala, kinek jövetelét népünk nem szünt meg remélni.

A Messiás eljött! Ezt a szózatot kiáltom újongva a világba. E szózatnak akarom szentelni ajkamat és tollamat, ennek akarok élni. Krisztus következik legmúltóbban Ábrahám, Mózes és a próféták után, mert ő ragyogó fényességében látta, amire azok szentborzalommal sejtelemyszerű ködön át tekintettek. Krisztus engesztelő halálánál a templom kárpítja kettéhasadt és az egész világ előtt láthatóvá vált Isten dicsősége és szeretetének a litka.

»Ez az üzenet, melyet hallottunk tőle és nektek hirdettünk: hogy az Isten világosság és benne nincsen sötétség. Ha mi azt mondjuk, hogy közöségünk van vele és a sötétségben járunk, úgy hazudunk és nem cselekszünk igazat. Ha a világosságban járunk, miképpen ő is a világosságban van, úgy közöségünk van vele és a Jézus Krisztusnak vére tisztít meg minket minden bűneinkből.« (Ján. I. lev. I., 5—7.)

»Ez pedig a kárhoztatás, hogy a Világosság jött a világra, de az emberek inkább szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert az ő cselekedeteik gonoszok valának. Aki gonoszul cselekszik, gyűlöli a világosságot és nem jó a világosságra, hogy cselekedetei meg ne fedtessenek. Aki pedig igazat cselekszik, eljő a világosságra, hogy cselekedetei nyilvánvalók legyenek, mert azok Isten szerint valók.« (Ján. ev. III. 19—21.)

»Kelj fel, világoskodjál: mert eljött a te világosságod és az Örökkévalónak dicsősége rajtad feltámadott! Mert ime, sötétség borította a földet és homályosság a népeket, rajtad pedig feltámad az Örökkévaló és az ő dicsősége rajtad felderül. És pogányok fognak jární világosságodban és királyok a néked támadott fényességben.« (Ezs. LX. 1—3.)

* * *

Vagy tán lehetséges volna, hogy Izráel megtagadja vágyait, reményeit, eszményeit? Izrael, Isten kiválasztott népe, a szent nép, melyet az Örökkévaló arra rendelt, hogy a világot Isten ismeretére tanítsa, hogy a népek élén álljon mint lelkes bizonyosságtévője annak az isteni világosság, igazság és tüdvösségnek, melyet Mózes és a próféták hirdettek, Krisztus a földre hozott és az új szövetség biztosított!

Sajnálatra méltó az olyan szegény ember, aki renyhén ölbe rakja kezeit, elveszti bizalmát Isten mint önmaga iránt és kétségbeesve kiált fel: az én számomra nincs többé reménység, nincs többé menekvés! Szánalmas az olyan nemzet is, mely önként lemondani kész önmagáról. Tisztelet azonban annak az embernek, aki Isten nevében

összegyűjti erőit, hogy céljához érjen az élet küzdelmeiben. És csodálat annak a népnek, mely bármily hosszú aléltóság és nyomorgattatás dacára nem csügged, hanem bizik erejében, ujjaszületésében és jobb jövőjében.

A Balkán államok, Görögország, Szerbia, Románia és Bulgária lakosságát a török uralom századokon át lenyűgözve tartotta, megfojtott benne minden szellemi törekvést, politikailag megkötözte, erkölcsileg lesüllyesztette és eltompította. Mégis mi támasztotta fel korunkban mindegyiket viruló nemzetté? Ugyebár, élő reménysége, vágya jobb idők után, a visszatekintés fényes muljára, elmúlt dicsőségére és mohó törekvése, ujból felébredni az évszázados álomból és ujból talpra állani! Erre ösztökélték e nemzet jobbait hazájuk történelme, a hajdankor mondái, a nép dalai. Ugyan azt lehetne mondani, itt volt Oroszország hatalmas keze, mint szabadtó. De hát Magyarország, mely elszigetelve áll a világon! Mi adott új életet megdermedt tagjainak, mi hozott soha még csak nem is sejtett virulást alkotmányának, nemzeti életének?! Nemde költőinek szabadság utáni sóvárgása, reménységtől duzzadó énekei, az unokák dalai az ősök vítélségéről és dicsőségéről, hőseinek bátorsága és kitaratása, a hon rajongó szerelme, a szabadság és függetlenség epedése.

Mondják ugyan, mi zsidók is panaszkodunk, jajvészéklünk, mi is reménykedve várjuk a Messiást, sőt elvakítva izzó sóvárgásunk által, a történelem folyamán hamis messiásoknak is hódoltunk. Csak össze ne zavarjuk a fogalmakat. Ha egy szegény ember, ki szükséget lát, valamely főnyereményt remél és azt mondja neki valaki: »Te, kihuzták ám a sorsjegyedet, bármikor felveheted a pénzt«,

akkor ez az ember haza fog sietni, hogy megvizsgálja sorsjegye számát, vajjon ugy van-e igazán? Nos, századokon át minden nemzet ezer és ezer kiváló, tiszteletre méltó férfiak felénk kiáltja: Örökvendj, ujongj. Sion leánya, ime eljött a te Megváltód, kezeit nyujtja feléd, egybe akarja gyűjteni fiaidat, miként a tyúk a fiát egybegyűjti szárnyai alá. Atyáid oly gyakran követtek csalfa álmissiásokat, most azért kövesd az igazi Messiást. Nyisd meg szemeidet, kutass bibliádban, tudakold próféciáidat, olvasd figyelmesen az ujszöveget és meg fogod látni, emitt Mózes, amott a próféták, Krisztus mint Megváltó a középen, Isten mindnyájuk felett.

»Keressétek az Urat, mert megtalálhattok, hívjátok segítségül, mert közel van. Hagyja el a gonosz az ő utát, és az álnok az ő gondolatit és térjen meg az Urhoz és könyörülni fog rajta, és a mi Istenünkhöz, mert hajlandó a megbocsátásra.« (Ezs. LV. 6--7.)

»Meg ne keményítsétek szíveteket, mint a versengésnek helyén, a kísértetnek napján a pusztában, amikor megkísértenék engem atyáitok és megpróbálnak engemet, jóllehet látták az én cselekedeteimet.« (Zsolt. XCV. 8.)

»Izleljétek meg és lássátok, mily igen jó az Örökkévaló! Boldog ember az, aki benne bizik! Féltétek a Örökkévalót, kik szentei vagytok, mert semmi szükségük nincs az őt féltőknek. Az országnak kölykei megéheznek és szűkölködnek: de kik az Örökkévalót keresik, semmi jó nélkül nem szűkölködnek. Jöjjetek ide, fiaim, hallgassatok engemet: az Örökkévaló félelmére megtanítalak beneteket.« (Zsolt. XXXIV. 9—12.)

»Mert valaki segítségül hívja az Urnak nevét,

megtartatik. De mimódon, hívják segítségül azt, a kiből nem hisznek? És mimódon higgyenek abban, aki felől nem hallanak? Mimódon hallának pedig predikáló nélkül? Mimódon predikálnak pedig, ha nem küldetnek? Milyen megvan írva: Mily szépek azok lábai, kik a békeséget, kik a jót hirdetik.« (Róm. X. 13—15.)

»Kinek szóljak, kiket intsek, hogy hallgassák? Elzárkózott a fülük, nem hallgathatnak, az Urnak szava náluk gyalázat, nem gyönyörködnek abban.« (Jer. VI. 10.)

Bizony a zsidó mindent, legyen az bármily távol az Isten dolgaitól és mindenkit, legyen az illető bár a legnagyobb bűnös, vagy gonosz szájhős, tisztelettel, hogy ne mondjam alázattal fogad, utána futkos mindenféle divatos bölcsészetnek, mosolyog a legfurább elvekre, egyetlenegy az mégis, amit nem tud és nem akar elviseelni és ez a Krisztus predikáltatása.

Ezt magam is tapasztaltam Tápíó-Szele hitközségében, ahol azelőtt működtem. Volt ott egy zsidó tanító, talán még most is ott él, ez nyilvánosan egy gyógyíthatatlan beteg ember elött, akinek más vigasztalása nem maradt szíve hiténél, ostoba fenhéjázással így nyilatkozott: »Nincs Isten!« És ez az istentagadó engem támadott, becsmérelt és gyalázott, mert az Evangéliumot predikáltam. Egy másik alak, olyan báránybőrbe bujt farkasféle, aki sem az enyém, sem a tied között nem ismert különbséget és aki csak akkor követte a mózesi törvényeket, amidőn ez Mammon bálványának kedvezett, de szombaton és ünnepeken nyitva tartotta boltját, peszachkor meg chometzet árult, ez kérelhetetlen ádáz dühvel rontott ellenem. Olyan emberek, kik folytonosan neveltségük akar-

ják tenni a vallás törvényeit, hévvel folytatták üldözésemet. Ugynevezett szabadgondolkodó rabbik? kik különben tejes elnézéssel vannak vallási tekintetben, engem átok alá helyeztek és tisztiségemre méltatlannak minősítettek csak azért, mert bizonyosságot tettem Krisztus mellett.

Miért ez a vak gyűlölet. Kérdelem, miért ez a rettenetes düh az ellen, akiről kétségtelen, hogy nagy volt, nemes és fenkölt, hogy egy egész világnak művelődést, üdvösséget, megváltást, boldogító hitet hozott?! Az ellen, aki az ő zsidó népéért küzdött, sóhajtozott, sirt és kinhalálában még utolsó lehellelével is azt mondotta: »Atyám bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek!«

Valóban hihetetlen! Korunkban, amidőn akad történetiró, aki oly szörnyeteget, mint a vérszomjas Nerot is dicsőíteni képes, amidőn akad rabbi, aki Spinozáért, a vallástagadóért lelkesedik, egy öreg rabbit, aki negyven esztendőn át becsülettel viselte tisztiségét, azért üldöznek minden eszközzel, mert bátorsága volt, vallásilag közönyös és erkölcsileg beteg népének odakiáltani: »Kutassatok szentírásunkban, mélyedjétek be Isten igéjének tisztárájába, nézzétek magatok körül a számtalan erkölcsi sebet, gondoljatok gyermekeitek üdvösségére, hagyjatok fel az előítéletekkel, legyetek józanok, ószínték és egyenesek; ha azután ilyenképpen helyet engedtetek a ti lelketekben a vallás érzelmei számára, akkor az ó- és ujszövetség meg fog tanítani és meggyőző benneteket, hogy Krisztus a mi egyetlenegy reményünk, a mi Idvezítőnk és Megváltónk és csak ő egyedül vezérelhet minket Sionba, Istenünk házába.«

Ám legyen. Sem apró gonosz csinyek, sem titkos és nyílt ellenségeim elszánt támadásai meg

nem félemlítenek, még csak zavarba sem ejtenek. »Sion kedvéért nem hallgatók és Jeruzsálem kedvéért nem nyugszom, míg eljő igazsága mint a fényesség és üdvössége felgyulladjon mint a fálya! És meglájják a pogányok a te igazságodat és minden királyok a te dicsőségedet és új névvel nevezessél, melyet az Ur ajka fog mondani.« (Ezs. CXII. 1-2.) »Azért mondom: elasztította-e Isten az ő népét? Távol legyen! Mert én is izraelita vagyok, Ábrahám magvából, Benjamin nemzetségéből. Nem vetette el Isten az ő népét, melyet öröktől fogva kiválasztott. Avagy nem tudjátok-e, mit mond az irás Illésről? Mí módon Isten elé lép Izrael ellen, ezt mondván: Uram! A te prófétáidat megölték, a te oltáridat elrontották és csak én maradtam egyedül, az én életemre is törnek. De mit mond neki az isteni felelet? Meghagytam magamnak hétezer férfit, kik nem hajtottak térdet a Baálnak. Eképen van most is a megmaradottakkal a kegyelemből való választás szerint.« (Róm. XI. 1-5.)

Hintetegetem a magot, ha könnyezve is. Eljönnek és el kell jönnie az időnek, amidőn azok megérnek és gyümölcsöt hoznak. »Itt állok őrhelyemen és megállok váramban és vigyázok annak meg-látására, a mit szólna nekem az Örökkévaló és mit feleljek annak, aki dorgál. De az Örökkévaló felel, mondván: Ird meg e látományt és rajzold betűkkel e táblára, hogy az olvasó olvashassa azt, imígy: A látomány még idejében beteljesedik és napfényre kerül és nem marad el. Ha kész is, várjad azt, mert bizonyosan eljő és nem mulik. Ime, a makacsnak nem lesz nyugalma szívében, az igaz ember pedig az ő hitével él.« (Hab. II. 1-2.) »Mert nem szégyenlem a Krisztus Evangéliumát, mert Istennek hatalma minden hívőnek üdvösségére,

zsidónak először, azután a görögnek is. Mert benne jelent meg az Isten igazsága, mely hitből hitbe jő, miképen meg van írva: Az igaz ember hitből él.« (Róm. I. 16—17.)

* * *

Amidőn hitről szólok, Krisztust mint Messiást hirdetem, a világmiszióért lelkesedem, amidőn az ujszövetségnek a maga egyszerűségében fenséges isteni tanítására reámutatok és mindenkinék, ki az igazságot és az Istenet keresi, azt ajánlom, hogy önmaga kutasson; amidőn arra buzdítom zsidó atyámfiait, hogy az apostoloknak ujjifuságot nyújtó kristályforrásból merítsenek, abból üdüljenek, hogy testben és lélekben gyógyulva, mint ujjászülöttek gyermeki örömmel gyönyörködhessenek az élő Istenben, Izrael Istenében, akkor ezáltal nem érintek valamely dogmát, jeleket vagy csodákat, hanem egyszerűen az üdvösségnek Isten által rendelt törénéelmi alapjára és utjára mutatok, amint ez az ó és ujszövetségi szent iratokból kitűnik. Ott áll a központban Krisztus, mint a történelem csodája. Előre jelzi őt Izrael népének csodás története, amely benne telőpontját éri el. Izrael, mely csodából született és melynek a csodák Istene az Atyja, Izrael, melynek történelme telítve van csodá-eseményekkel, ez az Izrael megütközik az ujszövetség csodáin? Izrael nem hisz csodában, mert hitetlen!

Hiszen Izraelben mindig a prófétáknak jelekkel és csodákkal kellett magukat igazolniok. Ismeretek Illésről és Elizeusról, miként tudták szaporítani szükség idején a lisztet, olajat vagy kenyeret, miként gyógyítottak betegeket és támasz-

tottak fel halottakat (I. kir. XVII., 14—21; II. kir. IV., 5—44; V. 1—27.) A prófétaság azonban Jézus Krisztusban tökéletességre jutott.

De eltekintve a csodáktól, vedd azt figyelembe, amit az Evangéliumból mint jót és igazat lelkiismereted elfogad. Így azután tovább érsz, így megtudod a Krisztusról, hogy ő ~~szó~~ (Ezs. IX. 6.), a megszemélyesített csoda, minden idők legnagyobb csodája.

Akkor azután természetesnek fogod találni, hogy ez isteni Mester élete telve van csodákkal. Mindezek az üdvösség és szeretet csodái, melyek által Megváltó voltát ragyogtatja és a nyomorgók iránti szeretetét nyilvánítja. Szentséges életében hiába keresel oly csodákat, melyeket csak tetszelgés, öndicsőítés vagy saját szüksége érdekében tett volna. Arra szolgáltak csodái, hogy hová igéje behatolhatott és hitre lett, ott e hitet éleszsze. Azoknak, kik hitetlenül álltak vele szemben és mégis jeleket s csodákat követeltek, keményen odaszólt: »E gonosz és parázna nemzetiség jelt kíván, de dem adatik néki egyéb jel, mint Jónás prófétának jele.« (Mát. XII. 39.)

Hit volt az, amit Krisztus kívánt, miként Isten is hitet kíván azoktól, kik segítségét keresik. Hitet, vagyis ragaszkodást személyéhez, bizalmat segítségében. »Jézus pedig megfordult, reá tekintett és mondá: Bizzál leányom, a te hited téged megtartott.« (Mát. IX. 22.)

»Az Izsai törzséből vessző hajt ki és gyökereiből egy virágszál növekedik. Kin az Ur Lelke fog megnyugodni, bölcseségnek és értelemnek lelke, tanácsnak és hatalomnak lelke, tudomány-nak és az Ur félelmének lelke. Kinek itélkezése az Ur félelmében lesz. Nem szemei látása szerint

fog itélni és nem fülei hallása szerint büntet meg. Hanem igazságban ítéli meg a szegényeket és igazság szerint dorgálja az ország nyomorgóit, a föl-det megveri szájának vesszejével és ajkainak leheté-letével megöli a hitetlent. És az igazság lesz de-rekának az öve és a hit veséinek öve.« (Ezs. XI. 1—5.) Így írja le Ezsaiás az eljövendő Dávid Fiát, ily isteni jellemvonásokat tulajdonít neki. Ő csoda-
személy, istenemberi jellegű.

* * *

Mégsem szólok most csodaszerű születéséről, sem csodaszerű felszállásáról az Atyához, mind-megannyi botránkozás kövéről a hitetlenek részé-ről, holott Illésről is már irva van, hogy tüzes szekéren, szélvészben az égbe ment. (II. kir. II. 11.)

Nem említem a Szent Lelket, sem a keresz-tyén tant Istenről, mint Atyáról, Fiuról és Lélekről, habár a mi chassidim bölcselőink, kikkel karöltve járnak a zsidóság orthodoxai, egy tizszeres Isten-ben hisznek, tiz Sefirothban, kik az En Soffal, a végtelennel tiz parzufimmal (látomány) szoros egy-séget alkotnak. Amint mondják: Valamint a tűz lángjával és szikráival, úgy az En-Sof a belőle ki-sugárzó Sefirothtal egységes dolgot képez. Hisz sok haladó rabbi sem tudja elképzelni az Istent sechina*) (glória) és Szent lélek **רוח הקדש** nélkül.

Nem is fejtegetem itt Krisztust mint áldozati bárányt, habár a mi talmudistáink is gyakran emlílik »az igazak bűnhődnek a nemzedék vétkeiért«, **מה פיה צדיקים בעון הדור שבת, לנ**

*) Lásd az I. rabbikongresszus sechina-jegyzőkönyveit, Braunschweig, 1844., 3. kiad., 105. oldal.

אדומה מכפרת אף מיהוה של צדיקים מכפרת מי קטן, נח :
»miként a veres tehén engesztelő áldozat, úgy az igaz halála is engesztelő.«

Azt azonban hangozhatom, hogy önmaga ellen is vét, árulást követ el, sőt erkölcsi öngyilkosságot követ el a zsidó, ha nem ismeri el a Krisztust mint Messiást és nem hódol meg előtte, ha nem csatlakozik Krisztus bajnokaihoz, nem áll elére Izráel barátainak és nem énekli velük együtt lel-kesen: »Énekeljetek az Örökkévalónak uj éneket, mert csodát művel. Győzelmet adott jobbkeze és szent karja. Az Örökkévaló hirdeti üdvösségét, a népek szeme előtt megjeleníti igazságát. Megemlé-kezik jóságából és hűségéből az Izráel házaról.« (Zsolt. XCVIII. 1—3.) »Itt van a szentek türése. itt vannak, kik megtartják az Isten parancsolait és a Jézus hitét. Aki azt mondta Izráel fiainak: Ne gondoljátok, hogy jöttem a törvény és próféták eltörlésére. Nem jöttem, hogy eltöröljem, hanem inkább, hogy betöltsem azt.« (Jel. XIV. 12. — Mát. V. 17.)

* * *

Atyámfiak! Jertek Jézushoz, kinek szelleme szárnnyain az embereket tisztább légkörbe emelte, a mennyországba. Kinek szelleme a népek lelkét megtermékenyítette, a szolgai, lealázó pogányságot megdöntötte, új irányt adott a gondolatnak és életnek, újjászületést nemzeteknek és államoknak. Ugy miként ő, ki élesztette fel dermedtségéből az emberek lelkiismeretét, ki tanított igazi nemes emberi méltóságra, ki rombolta le a fajok és osz-tályok választófálát és ki hozta létre az emberek között Istenük előtti egyenlőséget és testvériséget?

Valóban úgy munkálkodott, mint a jövődölt Mesiás, Ábrahám magva, Dávid ivadéka és általa megáldatnak a föld minden nemzetségei.

Ti azonban, igaz, reá tudtok mutatni mind az átokra és nem áldásra, azokra az iszonyu borzalmakra, melyet a kereszténység nevében századokon át elkövettek, az erőszakosságokra, kinzásokra, a vérre és a máglyákra, melyekről az egyháztörténelem lapjai tanuskodnak, emlékeztetbe idézhetitek népbolondító gonosz izgatását és gyűlöletes hajszeját. De vajjon a zsidóság muljában és jelenében egészen hijján van-e az ilyen mocsoknak, nincs-e itt is siratni és gyászolni való? Vajjon mindig így beszéltek-e őseink, mint Ábrahám atyánk: »Kérlek, ne legyen civódás köztem és közted, vagy az én pásztoraim és a te pásztoraid között, mert atyafiak vagyunk.« Vajjon nálunk is nem kérelhetetlenül harcoltak-e egymás ellen, törzs törzs ellen, testvér testvér ellen? Nincs-e sorainkban is sok zsidó, aki haszonleső és irigy, rokonainak és csületében gázol és a kenyeret azok szája előtt elkapni igyekezik? Erre azt mondhatjátok, hogy ezek névleges de nem tényleges zsidók, de én viszont az ujszövetség és annak tiszta tanai alapján kijelenthetem, hogy kereszténynek, kikben nincsen szeretet mindenki iránt, kiknek szíve nem dobog testvériesen minden felebarátért faji és osztálykülönbség nélkül, akik gonosztetteket művelnek, rágalmaznak és boszut állnak, az ilyenek hasonlók a névleges zsidókhoz, ezek névleges kereszténynek, kik tavol vannak Krisztus igéjétől és szellemétől. Ezek az éjszaka árnyai, kiknek menekülniök kell a napfény előtt. Ne a sötétséget nézitek, hanem a világosságot. »Édes a világosság és kedves a mi szemünkkel nézni a napfényt.«

Isten népe ott van a nemzetek között és Krisztus igazi tanítványai is a községekben. Lépjetek ki a szűk körből, melyben mozogtok, nyissátok meg álmatag szeméiteket, nézzétek Isten igazi népét, Krisztus valódi gyermekeit, tekintetek hitük műveire, szeretetük munkáira, életük példájára.

Csodáljátok meg ama nemes keresztény nőket, kik bálok és multságok helyett Krisztus kedvéért inkább a kórházakba mennek, ápolják a beteget, bekötözik azok sebeit; az éjszaka homályában bemerészkednek bűnök barlangaiba, hogy ott el-esetteket felemelgesenek, kétségbeesetteket a pusztulástól megóvjának, tévelygőket Istenhez vezéreljenek. Csodáljátok meg Krisztus hatalmát ama nagyszámu ifjúsági táborban, különösen az angol és német népeknél, mely sikamlós regények helyett a szentírást olvasgatja, ledér dalok helyett zsoltárokat énekel, tivornyák helyett vallásos gyűléseket látogat. Csodáljátok meg a keresztény követeit, a misszionáriusokat, kik a Krisztus kedvéért kimennek a nagyvilágba, védelem és fegyver nélkül, csak a Bibliával kezükben, mellőzve minden kényelmet, vissza nem rettenve sem az éghajlat viszontagságai sem a vademberek durvasága előtt, hogy az Evangeliumot predikálják. Tanuljátok méltatni és megbecsülni Izrael népe barátait a népek körében a keresztényen filozemitákat, akik valóra válják a próféta szavait: »Mert napkelettől napnyugatig dicsőséges az én nevem a népek között.« (Mát. I. 11.) Ők Jézust követve, Krisztus lelkének ereje által ama tiszta, szellemi, mózesi hittel élnek: »Halljad Izrael, az Örökkévaló, a mi Istenünk egy. Szeressed azért az Örökkévalót, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből.

És szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.« (Márk. XII, 29—31.)

Azokban Izrael e barátai nem akarnak el-tántorítani őseink Istenétől, hanem elvezérelni óhajtnak Krisztushoz, mint akiben az Örökkévaló megjelent, hogy népét megváltsa. Akiben az igazi zsidóság éltető folyói találkoznak, a hit, a remény-ség és a szeretet. Aki mint jó pásztor felkeres minket, ha majd hívjuk. »A mi Istenünknek nagy irgalmából, melylyel meglátogatott minket a ma-gasság sarjadéka. Hogy megjelenjék azoknak, kik a sötétségben és a halál árnyékában vannak és igazgassa lábainkat a békeség útjára.« (Luk. I. 78—79.)

* * *

Kedves atyámfiai! A keresztyén világ körében élünk. Szét vagyunk szórva azon népek között, kik Krisztusban az Izrael Istenét vallják. Akár elismerjük vagy sem, járunk a fényben, mely Krisztustól árad az egész földre. Meddig akarunk még hidegek és ridegek maradni, elzárkózni az elől és visszautasítani azt, aki Izrael ékes koro-nája, akiben beteljesültek a törvény és próféták? Ha már nem lakunk többé a ghettonban elkerítve és elszigetelve, ha már megszűnt politikai jogtalan-ságunk, ha már egyenlők lettünk keresztyén pol-gártársainkkal és velük együtt élvezzük azok szel-lemi kincseit, miként maradhatunk hát tovább lelki ghettonban, melyben már századok óta síny-lődünk és melyet az új kor szelleme már oly régóta döngtet. Az ó rabbinikus talmudisztikus zsidóság, a szivós zsidó elmének a keresztyénség-gel szemben felállított eme mentsvára, hiszen rég-óta romhalmaz már. Régen megszűnt már a haj-

dani zsidó jámborság, melyet a talmudizmus ne-velt, szertefoszlottak a hajdani zsidó erények, melyeknek tüzeit a Szentírásba és szent hagyomá-nyokba vetett hit gyújtotta. A mai zsidó ifjúságnál rideg hitetlenséggel és ocsmány erkölcstelenséggel találkozzunk, a talmuddal együtt Mózes és a pró-féták is guny tárgyai lettek.

Honnan jó segítség?

Jézus kezében van Izrael igazi gileádi balzsama.

Alljunk Jézus zászlaja alá. Az ő nevében szálljunk szembe ellenségeinkkel, kiknek száma újabbán úgy szaporodik. Ha Isten velünk, ki elle-nünk? De Isten nincs velünk, ha mi nem vagyunk küldöttével, szerelmes fiával, Jézussal.

És ha végre Izrael elismeri Krisztust mint Megváltóját és Messiását, ha a zsidók végre lebo-rulnak a keresztre szegzett zsidókirály előtt, meg-szűnik akkor Izrael önálló nemzet lenni? Felol-vadunk-e azután a keresztyénségben? Távolról sem!

Izrael akkor betölti az Isten által kijelölt ren-deltetését. A népek élére áll, mint Isten első-szültött népe, mint az üdvösség nemzete, melyből az egész emberiség Megváltója támadt; mint a nemzet, mely egyedül alapított isteni királyságot és ezt Jézusban, Izrael igaz királyában, teljesen megvalósította. Akkor beteljesül a próféták jöven-dölése: »Ezt mondja a Seregek Ura: Azon időben minden nyelven valój népek közül tiz ember meg-ragadja egy zsidó köntösének prémjét, mondván: Elmegyünk veletek, mert hallottuk, hogy Isten veletek van!« (Zach. VIII. 23.) És ama másik is: »Az utolsó időkben a hegy, melyen az Ur háza van, minden hegynek felette lesz és minden hal-moknál magasabb: minden pogányok oda gyüle-

keznek. Sok népek buzditják egymást, mondván: Jertek el, menjünk fel az Ur hegyére, Jákob Istenének házába, hogy megtanítson minket az ő utjaira és járjunk az ő ösvényein. Mert Sionból jó ki a törvény és az Urnak beszéde Jeruzsálemből. Jákobnak háza, nos, járjunk az Ur világosságában!« (Ezs. II. 2, 3. 5.)

* * *

Jézus mondá: »Én vagyok az ut, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, ha nem én általam« (Ján. XIV. 6.) »Ismét szóla azért Jézus hozzájuk, mondván: Én vagyok a világ világsága; a ki követ engem, nem jár a sötétben, hanem életnek világát bírja az.« (Ján. VIII. 12.)

Izrael! Kelj fel, világoskodjál! Eljött a te világságod!